

Lakiosasto

2.10.1995

Työeläkelaitoksille

MAATALOUSYRITTÄJIEN OMAVASTUUTA ELÄKETURVANSÄ RAHOITUKSESTA LISÄTÄÄN

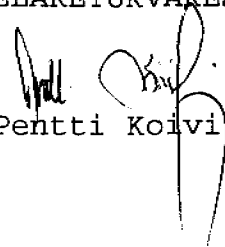
Oheisena hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta (HE 92/1995 vp).

Esityksen mukaan maatalousyrittäjien eläkelakia muutettaisiin niin, että maatalousyrittäjien vakuutusmaksun alennettu prosentti korotettaisiin nykyisestä 40 prosentista 49 prosenttiin perusprosentista. Sen seurauksena korotusta tulisi kaikkiin MYEL-maksuprosentteihin. Korotus nostaisi keskimääräistä maatalousyrittäjän eläkevakuutusmaksua 8,3 prosentista 10,1 prosenttiin työtulosta.

Muutos on esitetty tulemaan voimaan 1.1.1996.

Ruotsinkielistä hallituksen esitystä voi tilata Painatuskeskus Oy:stä, puhelin 5660 566.

ELÄKETURVAKESKUS

Pentti Koivisto

Helena Tapio

HE 92/1995 vp

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi maatalousyrittäjien
eläkelain 10 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että maatalousyrittäjien omavastuuta eläketurvansa rahoituksesta lisätään. Tämä toteutetaan korottamalla vakuutusmaksun niin sanottu alennettu prosentti nykyisestä 40 prosentista 49 prosenttiin perusprosentista. Korotus nostaa keskimääräistä maatalousyrittäjän eläkevakuutusmaksua 8,3 prosentista 10,1 prosenttiin työtulosta eli vuositasolla keskimäärin 1 000 markalla henkilöä kohden.

Muutosten johdosta maatalousyrittäjien

eläkelain mukainen vuotuinen vakuutusmaksutulo kasvaa arviolta 150 miljoonaa markkaa. Tästä aiheutuu vastaavan suuruisen kustannussäästö valtiolle. Esitys liittyy valton talousarvioesitykseen vuodelle 1996 ja on osa valtiontalouden tasapainottamista koskevia toimenpiteitä. Esitys on tarkoitettu käsiteltäväksi talousarvioesityksen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1996 alusta.

PERUSTELUT

1. Nykytila

Maatalousyrittäjien eläkelakia (MYEL 467/69) säädettäessä vakuutusmaksu sidottiin perusprosenttiin, jonka sosiaali- ja terveysministeriö sanotun lain 10 §:n 2 momentin mukaan vahvistaa vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijäin eläkelain (395/61) mukaista keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Lisäksi säädettiin, että valtio kustantaa maatalousyrittäjien eläkemenoista sen osuuden, jota vakuutusmaksut ja sijoitusten tuotot eivät kata. Rahoitusrakenne perustui siihen, että maatalouden piirissä vanhat ikäluokat olivat suhteellisen suuria väestön keskimääräiseen ikäkaumaan verrattuna, mikä puolestaan on korottanut huomattavasti maatalouden eläkevakuutuskustannuksia. Elinkeinorakenteen muuttumisesta johtuvaa ylikustannusta ei katsottu voitavan jättää yrittäjien vakuutusmaksuilla rahoitettavaksi.

Kokonaan perusprosentin perusteella määräytyvän vakuutusmaksun katsottiin kuitenkin tulevan pienviljelijöille kohtuuttoman raskaaksi. Tämän vuoksi vakuutusmaksu määrättiin porrastettavaksi siten, että se oli 2/5 perusprosentin mukaan määräytyvästä maksusta työtulon 5 000 markkaan saakka vuoden 1970 indeksissä ja sen ylittävältä osasta perusprosentin mukainen. Työtuloraja oli alunperin yritysکوhtainen, myöhemmin se muuttui henkilökohtaiseksi ja markkamääräistä rajaa on korotettu.

Työtulosäännösten muututtua 1 päivänä heinäkuuta 1990 voimaan tulleen lainmuutoksen (1312/89) johdosta joustavammiksi, jyrkkä raja alennetun ja täyden vakuutusmaksun välillä oli joissakin tapauksissa johtanut siihen, että korkeampaa vakuutusmaksua välttääkseen maatalousyrittäjät olivat päätyneet viljelmän olosuhteita alempaan työtuloon. Vuoden 1992 alusta lukien MYEL:a muutettiin siten, että vakuutusmaksu työtulon lisäykseltä muuttuu nykyisin liukuvasti alennetusta maksusta täyden perusprosentin mukaan määräytyväksi maksuksi. Lisäksi lainmuutoksella (376/95) alkavia yrittäjiä koskevia työtulon määräytymissäännöksiä muutettiin toukokuun alusta 1995 lukien joustavammiksi. Tuolloin luovuttiin erityissäännöksestä, jonka nojalla työtulo oli

lähtökohtaisesti aina vahvistettava perustyötulon suuruiseksi yrittäjätoiminnan kahden ensimmäisen vuoden ajalta.

Vakuutusmaksu määräytyy nykyisin alennetun prosenttin (2/5 perusprosentista) mukaan siltä osin kuin vakuutetun maatalousyrittäjien eläkelain mukainen työtulo on enintään 81 689,34 markkaa (v. 1970 ind. 9 400) vuodessa.

Sanotun työtulorajan ylitteeltä 143 390,86 markkaan asti vakuutusmaksu on seuraavan kaavan mukainen:

$$\begin{array}{r} 2 \quad 0,75 T + 50 \\ - p \quad \text{-----} \quad (T - 9\,400) \\ 5 \quad 7\,100 \end{array}$$

Kaavassa T on maatalousyrittäjälle vahvistettu työtulo ja p on perusprosentin sadasosa. Markkamäärät 50, 7 100 ja 9 400 ovat vuoden 1970 työntekijäin eläkelain mukaisessa indeksissä.

Siltä osin kuin vakuutetun työtulo ylittää 143 390,86 (v. 1970 ind. 16 500) markkaa, vakuutusmaksu on perusprosentin suuruinen.

MYEL-vakuutusmaksu vuonna 1995 on siten 8,08 prosenttia työtulosta siltä osin kuin vuotuinen työtulo on enintään 81 689,34 markkaa. Vakuutusmaksu on 20,2 prosenttia siltä osin kuin työtulo ylittää 143 390,86 markkaa. Tällä välillä vakuutusmaksuprosentti nousee työtulon ylitteeltä lineaarisesti 8,08 prosentista 20,2 prosenttiin työtulosta. Maatalousyrittäjistä 84 prosentilla työtulo jää alle nykyisen vakuutusmaksun alennusrajan. Ylemmän työtulorajan ylittää yksi prosentti vakuutetuista. Kaikkien MYEL-vakuutettujen keskimääräinen vakuutusmaksu vuonna 1995 on 8,3 prosenttia työtulosta.

Työntekijäin eläkelain mukainen keskimääräinen vakuutusmaksuprosentti, johon MYEL:n mukainen vakuutusmaksu siis on sidottu, on noussut huomattavasti viime vuosien aikana. Perusprosentti oli 5,0 MYEL:n voimaantullessa vuonna 1970. Vuonna 1993 perusprosentti oli 18,2. Sanotusta vuodesta lukien myös työntekijät ovat osallistuneet eläketurvansa kustantamiseen maksamalla työntekijäin eläkemaksua työeläkejärjestelmän rahoituksen turvaamiseksi. Vuonna 1995 työntekijäin eläkelain mukainen keskimääräinen vakuutusmaksu on 20,6 pro-

senttia palkoista, johon sisältyy työntekijäin eläkemaksuosuutta 4 prosenttiyksikköä. MYEL:n mukainen perusprosentti on hieman alhaisempi (20,2), koska MYEL-järjestelmä ei osallistu työntekijäin eläkelain mukaiseen vakuutusmaksuun sisältyviin luottovakuutuksen kustannuksiin.

Maatalousyrittäjien ikärakennetta kuvaa se, että vuoden 1994 lopussa MYEL-vakuutettuja oli 150 600 ja MYEL-eläkkeensaajia 214 800. MYEL-vakuutettujen keski-ikä oli 45 vuotta. Keskimääräinen vuotuinen MYEL-työtulo oli 54 000 markkaa. Työtulotason alhaisuudesta johtuu, että myös maatalousyrittäjien eläkkeet jäävät pieniksi. Vuonna 1994 keskimääräinen MYEL-vanhuuseläke oli 729 markkaa kuukaudessa. Sanottuna vuonna valtion osuus MYEL-eläkemenosta sukupolvenvaihdoseläkemenon mukaan lukien oli 77 prosenttia.

Yrittäjien eläkelain (468/69) mukaan vakuutettujen yrittäjien eläkevakuutusmaksu on sidottu työntekijäin eläkelain mukaiseen keskimääräiseen maksuprosenttiin kuten maatalousyrittäjilläkin. Yrittäjillä ei ole alennettua maksuprosenttijärjestelmää sellaisena kuin se on MYEL:ssä. Yrittäjillä on sen sijaan ollut vuodesta 1993 lukien ns. alkavan yrittäjän vakuutusmaksualennus, joka on 50 % maksusta yritystoiminnan alkamisvuodelta ja kahdelta sitä seuraavalta kalenterivuodelta. Alennuksen saa yritystoiminnan alle 43-vuotiaana aloittava henkilö.

Aikaisemmin yrittäjien eläkelain mukaisessa vakuutusmaksussa oli ns. pienyrittäjäalennus, joka poistui kokonaan vuoteen 1995 mennessä. Vuonna 1994 yrittäjien eläkelain mukaan vakuutettuja oli 160 000 ja eläkkeensaajia 63 000. Vakuutettujen yrittäjien keski-ikä oli 43 vuotta. Yrittäjien keskimääräinen yrittäjien eläkelain mukainen vuotuinen työtulo oli noin 74 000 markkaa ja vanhuuseläke 2 298 markkaa kuukaudessa.

Maatalousyrittäjien eläketurvan rahoitus katetaan osin vakuutusmaksuilla ja osin valtion tuella myös useissa muissa Euroopan maissa. Maksuosuudet vaihtelevat kuitenkin suuresti ja vertailtavuutta vaikeuttavat erot eläkejärjestelmissä ja eläketasossa. Muissa Pohjoismaissa kuin Suomessa maatalousyrittäjät kuuluvat yleisen eläkejärjestelmän piiriin. Saksassa ja Ranskassa sen sijaan maatalousyrittäjillä on oma eläkejärjestelmänsä. Valtion osuus maatalousyrittäjien eläketurvan rahoituksesta on näissä maissa suuri. Saksassa maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä

rahoitetaan vakuutetuilta perittävällä tasavertaisella maksulla (noin 3 500 DMk vuonna 1994) ja valtion osuudella. Koko järjestelmän kustannuksista valtion osuus vuonna 1993 kattoi 72 % ja vakuutettujen 28 %. Ranskassa maatalousyrittäjien vanhuuseläkevakuutusmaksu on noin 14 % tuloista. Koko sosiaalivakuutusjärjestelmän kustannuksista valtio kustantaa suoraan 12 %, 18 % saadaan arvonnalisäverosta, 32 % eläkelaitosten välisistä tasausmaksuista ja vakuutettujen osuus on noin 20 %. Lisäksi valtio korvaa eläkelaitoksille tietyistä vähimmäisetuuksista koituvat kustannukset. Espanjassa, Italiassa ja Portugalissa samoin kuin Iso-Britanniassa valtio osallistuu vain vähimmäiseläketurvan rahoitukseen. Etelä-Euroopan maissa yrittäjien vakuutusmaksu on tavallisimmin 10-20 prosenttia ansiotuloista.

Lähivuosina Suomen maatalousyrittäjien määrän ja tulotason kehitykseen tulee olennaisesti vaikuttamaan jäsenyytemme Euroopan unionissa ja sen yhteinen maatalouspolitiikka. Toukokuun 27. päivänä 1994 tehdyllä hallituksen periaatepäätöksellä maatalouden kansallisista tukitoimenpiteistä pyrittiin helpottamaan maatalouden sopeutumista uuteen tilanteeseen ja turvaamaan maatiilojen kilpailukykyisen ja kannattavan toiminnan edellytykset. Rakennepoliittiset toimenpiteet nähtiin keskeisenä tekijänä maatalouden kilpailukykyyn parantamisessa. Neuvottelut maatalouden tukimuodoista Euroopan unionin kanssa ovat edelleen osittain kesken ja valtiontaloudeellisista syistä kansallista tukea joudutaan tarkistamaan.

2. Ehdotetut muutokset

Hallitusohjelman mukaan maatalousyrittäjien ja yrittäjien sosiaaliturvajärjestelmiä kehitetään lisäämällä mm. omavastuita. Hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa (toimenpiteet vuoden 1996 talousarviossa) todetaan, että maatalouden yrittäjäeläkkeiden maksualennus poistetaan asteittain, jolloin säästövaikutus vuonna 1996 on 150 miljoonaa markkaa.

Edellä olevan johdosta ehdotetaan maatalousyrittäjien eläkelakia muutettavaksi siten, että maatalousyrittäjien vakuutusmaksuosuutta nostettaisiin tasapuolisesti kaikilla työtulotasoilla. Tämä toteutettaisiin korottamalla alennettu vakuutusmaksu nykyisestä 40 prosentista 49 prosenttiin perusprosentista. Sen seurauksena korotusta tulisi kaikkiin

MYEL-maksuprosentteihin.

Rajamäärä, jonka alittavasta työtulosta vakuutusmaksu määräytyisi alennetun prosentin mukaan, nousisi tästä syystä nykyisestä 81 689,34 markasta (v. 1970 ind. 9 400) 91 248,73 markkaan (v. 1970 ind. 10 500). Vakuutusmaksu työtulon lisäykseltä nousisi edelleen liukuvasti alennetusta prosentista täyteen perusprosenttiin 91 248,73 markan ja 143 390,86 markan työtulon välillä. Vakuutusmaksu olisi 91 248,73 markan ylitteeltä seuraavan kaavan mukainen:

$$0,51 T + 525 \\ 0,49 p \frac{\text{-----}}{5\ 880} \quad (T - 10\ 500)$$

Kaavassa T on maatalousyrittäjälle vahvistettu työtulo ja p on perusprosentin sadasosa. Kaavan markkamäärät 525, 10 500 ja 5 880 ovat vuoden 1970 indeksissä.

Vakuutusmaksu olisi edelleenkin perusprosentin suuruinen 143 390,86 markkaa ylittävän työtulon osalta.

Ehdotettu muutos merkitsisi, että maatalousyrittäjien maksama vakuutusmaksu nousisi 8,08 prosentista (vuonna 1995) 9,9 prosenttiin (vuonna 1996) työtulosta siltä osin kuin työtulo alittaa alemman rajamäärän. MYEL-vakuutettujen keskimääräinen vakuutusmaksu nousisi 8,3 prosentista 10,1 prosenttiin työtulosta. Kun keskimääräinen vuotuinen vakuutusmaksu vuonna 1995 on 4 580 markkaa vakuutettua kohden, se nousisi tämän ehdotuksen johdosta 5 550 markkaan. Korotus olisi noin 1 000 markkaa eli 21 prosenttia. Sen lisäksi ensi vuoden vakuutusmaksua nostaa työeläkkeiden maksutason korotuksesta johtuva perusprosentin korotus ja työtulojen indeksikorotus.

Ehdotetulla muutoksella toteutetaan hallituksen ohjelmassa vuodelle 1996 asetettu säästövaatimus. Valtion vuoden 1996 talousarvioesityksessä on lisäksi sovittu, että sosiaali- ja terveysministeriö selvittää ennen vuoden 1997 valtion talousarvioesityksen laatimista, miten maatalousyrittäjien sosiaaliturvajärjestelmien toimintaa voidaan kehittää siten, että kyseisillä toimilla saavutetaan hallitusohjelman lisäpöytäkirjassa tarkoitettuja säästöjä järjestelmien tehokkuus ja jatkuvuus samanaikaisesti säilyttäen. Valmistelussa otetaan huomioon hallitusohjelman hyväksymisen jälkeen tehdyt eläkepoliittiset ratkaisut.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Maatalousyrittäjien eläkelain 13 §:n 1 momentin mukaan sanotun lain mukaisten eläkkeiden ja muiden etuuksien kustannuksista vastaavat maatalousyrittäjien eläkelaitos ja valtio. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen kustannettava osuus muodostuu eläkelaitoksen saamista vakuutusmaksuista, joista on vähennetty eläkelaitoksen kohtuulliset hoitokulut, ja sijoitusten tuotoista. Valtio vastaa eläkkeiden ja muiden etuuksien kustannuksista muilta osin, kuitenkin niin, että ryhmähenkivakuutuksen korvausmenoista valtion vastuulla on yksi kolmannes.

Ehdotettu alennetun prosentin korotus nostaisi vakuutettujen vakuutusmaksuja 150 miljoonalla markalla vuodessa. Muutos lisäisi maatalousyrittäjien eläkelaitoksen vakuutusmaksutuloa ja tuottaisi valtiolle vastaavan suuruisen kustannussäästön, ellei maksunkorotus johtaisi työtulon alentamispyyntöihin. Seuraavina vuosina vakuutetuille aiheutuva maksurasituksen lisäys ja valtion säästö olisivat samaa suuruusluokkaa kuin vuonna 1996.

Vuonna 1996 MYEL-eläkemenon sukupolvenvaihdoseläkemenon mukaan lukien on Maatalousyrittäjien eläkelaitokselta saadun tiedon mukaan arviolta 2 700 miljoonaa markkaa, josta valtion osuus talousarvioesityksen mukaan on 1 948 miljoonaa markkaa eli 72 prosenttia.

4. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä virkatyönä. Työhön ovat osallistuneet valtiovarainministeriön, maa- ja metsätalousministeriön, Eläketurvakeskuksen, Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, kansaneläkelaitoksen ja Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliiton MTK edustajat.

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996.

Edellä olevan perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus.

L a k i

maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 10 §:n 1 ja 2 momentti, sellaisina kuin ne ovat 13 päivänä marraskuuta 1992 annetussa laissa (1007/92), seuraavasti:

10 §

Maatalousyrittäjä on velvollinen suorittamaan tämän lain mukaista eläketurvaa varten vakuutusmaksun, joka lasketaan hänen työtulostaan. Vakuutusmaksu on alennetun prosentin mukainen siltä osin kuin työtulo on enintään 10 500 markkaa, väliprocentin mukainen siltä osin kuin työtulo ylittää 10 500 markkaa, mutta on enintään 16 500 markkaa, ja perusprosentin mukainen työtulo on 16 500 markkaa ylittävältä osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa perusprosentin vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijäin eläkelain vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä

vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Alennettu prosentti on 49 prosenttia perusprosentista. Väliprocentti on alennettu prosentti kerrottuna luvulla, joka saadaan, kun 0,51-kertaisen työtulon ja 525 markan summa jaetaan 5 880 markalla. Väliprocenttia laskettaessa työtulo otetaan huomioon enintään 16 500 markkaan saakka.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja sitä sovelletaan vakuutusmaksuun, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1970 vahvistettua palkaindeksilukua.

Helsingissä 15 päivänä syyskuuta 1995

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Sosiaali- ja terveysministeri *Sinikka Mönkäre*

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain 10 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 10 §:n 1 ja 2 momentti,
 sellaisina kuin ne ovat 13 päivänä marraskuuta 1992 annetussa laissa (1007/92), seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

10 §

10 §

Maatalousyrittäjä on velvollinen suorittamaan tämän lain mukaista eläketurvaa varten vakuutusmaksun, joka lasketaan hänen työtulostaan. Vakuutusmaksu on alennetun prosentin mukainen siltä osin kuin työtulo on enintään 9 400 markkaa, väliprocentin mukainen siltä osin kuin työtulo ylittää 9 400 markkaa, mutta on enintään 16 500 markkaa, ja perusprosentin mukainen työtulon 16 500 markkaa ylittävältä osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa perusprosentin vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijäin eläkelain vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Alennettu prosentti on 2/5 perusprosentista. Väliprocentti on alennettu prosentti kerrottuna luvulla, joka saadaan, kun 0,75-kertaisen työtulon ja 50 markan summa jaetaan 7 100 markalla. Väliprocenttia laskettaessa työtulo otetaan huomioon enintään 16 500 markkaan saakka.

Maatalousyrittäjä on velvollinen suorittamaan tämän lain mukaista eläketurvaa varten vakuutusmaksun, joka lasketaan hänen työtulostaan. Vakuutusmaksu on alennetun prosentin mukainen siltä osin kuin työtulo on enintään 10 500 markkaa, väliprocentin mukainen siltä osin kuin työtulo ylittää 10 500 markkaa, mutta on enintään 16 500 markkaa, ja perusprosentin mukainen työtulon 16 500 markkaa ylittävältä osalta.

Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaa perusprosentin vuosittain samaksi kuin se prosenttimäärä, jonka voidaan arvioida vastaavan työntekijäin eläkelain vähimmäisehtojen mukaisen vakuutuksen keskimääräistä vakuutusmaksua prosentteina palkoista. Alennettu prosentti on 49 prosenttia perusprosentista. Väliprocentti on alennettu prosentti kerrottuna luvulla, joka saadaan, kun 0,51-kertaisen työtulon ja 525 markan summa jaetaan 5 880 markalla. Väliprocenttia laskettaessa työtulo otetaan huomioon enintään 16 500 markkaan saakka.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1996 ja sitä sovelletaan vakuutusmaksuun, joka kohdistuu lain voimaantulon jälkeiseen aikaan.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät vastaavat vuodelle 1970 vahvistettua palkkaindeksilukua.